

КОНСПЕКТ
ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
НА
СПЕЦИАЛНОСТ „ИКОНОМИКА И БИЗНЕС“
образователно-квалификационна степен „Бакалавър“

1. ПАЗАР И ПАЗАРЕН МЕХАНИЗЪМ

Пазар и пазарни субекти. Видове пазари. Индивидуално и пазарно търсене. Закон и крива на търсенето. Детерминанти на търсенето. Индивидуално и пазарно предлагане. Закон и крива на предлагането. Детерминанти на предлагането. Пазарно равновесие – определение и динамика. Пазарен излишък и пазарен дефицит. Ефекти от нарушаването и възстановяването на пазарното равновесие. Еластичност на търсенето и предлагането. Видове еластичност. Фактори, влияещи върху еластичността на търсенето и предлагането.

2. ПОВЕДЕНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛЯ. ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИЯ ИЗБОР

Полезност. Кардинална и ординална полезност. Обща, средна и пределна полезност. Закон за намаляващата пределна полезност. Потребителски излишък (рента на потребителя). Криви на безразличие – свойства и пределна норма на заместване. Линия на бюджетното ограничение. Равновесие на потребителя и оптимален избор. Крива „доход-потребление“ и крива „цена-потребление“.

3. ПРОИЗВОДСТВЕНА ФУНКЦИЯ, ПРОИЗВОДСТВО В КРАТКОСРОЧЕН ПЕРИОД И В ДЪЛГОСРОЧЕН ПЕРИОД. РАЗХОДИ, ПРИХОДИ И ПЕЧАЛБА НА ФИРМАТА

Производствена функция. Периодизация на производството по А. Маршал. Производствена функция в краткосрочен период. Общ, среден и пределен продукт. Закон за намаляващата пределна производителност на променливия фактор. Производствена функция в дългосрочен период. Изоквантни линии и пределна норма на техническо заместване. Бюджетно ограничение и изокоста. Равновесие на производителя. Крива „път на развитие“ на фирмата.

4. РАЗХОДИ, ПРИХОДИ И ПЕЧАЛБА НА ФИРМАТА

Видове разходи на фирмата в краткосрочен период. Общи, постоянни и променливи разходи – същност, графична интерпретация и зависимости. Средни и пределни разходи –

същност, графична интерпретация и зависимости. ИмPLICITНИ и експлицитни разходи на фирмата. Разходи на фирмата в дългосрочен период. Приходи на фирмата – общ, среден и пределен приход. Печалба на фирмата – видове печалба.

5. ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА НА СЪВЪРШЕНО КОНКУРЕНТЕН ПАЗАР

Пазарни структури. Характеристика на съвършената конкуренция. Поведение и предлагане на фирмата при съвършена конкуренция в краткосрочен период. Търсене на фирмения продукт и динамика на приходите и разходите. Максимизация на печалбата на фирмата. Минимизация на фирмените загуби. Краткосрочно равновесие на фирмата и крива на краткосрочното фирмено предлагане. Предлагане в отрасъла и пазарна крива на предлагането. Дългосрочно поведение и равновесие на фирма-съвършен конкурент.

6. НЕСЪВЪРШЕНО КОНКУРЕНТЕН ПАЗАР

Характеристика на несъвършената пазарна конкуренция. Монопол – същност, видове монопол. Олигопол – същност, видове олигопол. Монополистична конкуренция.

7. ФАКТОРНИ ПАЗАРИ

Формиране на доходите на собствениците на производствени фактори. Търсене и предлагане на производствените фактори – същност, детерминанти, характеристики. Пазар на труда - индивидуално и пазарно търсене на труд. Индивидуално предлагане на труд – ефект на дохода и ефект на заместването. Капиталов пазар - видове капитал. Земята като произведен фактор. Особенности на ценообразуването на пазара на земя.

8. НАЦИОНАЛЕН ПАЗАР. РАВНИЩЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ

Икономически агенти и потоци на националния пазар. Кръгова диаграма на дохода. Затворена, смесена и отворена икономика. Класически и кейнсиански модел в затворена икономика. Брутният вътрешен продукт като разход, доход и производство. Проблеми на измерването и съпоставимост на резултатите. Идентичности на дохода и основни макроикономически тъждества.

9. ДИНАМИКА НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ

Бизнес-цикъл. Потенциално и фактическо производство. Производствен разрыв. Икономически растеж, инфлация и безработица – измерване и оценка на показателите. Видове безработица. Естествена норма на безработица и пълна заетост. Икономически и социални последици от безработицата. Видове инфлация според причините за нейното

възникване. Кейнсианска и монетаристка теория за инфлацията. Икономически и социални последици от инфлацията. Взаимовръзка между икономическия растеж, инфлацията и безработицата: закон на Оукън и крива на Филипс.

10. МАКРОИКОНОМИЧЕСКО РАВНОВЕСИЕ

Крива на съвкупното търсене – наклон и преместване. Крива на съвкупното предлагане – наклон и сегментация. Равновесие на различните участъци на кривата на съвкупното предлагане. Два основни макроикономически модела – графично представяне и принципи. Макроикономическа теория и макроикономическа политика.

11. МОДЕЛ НА ДЪЛГОСРОЧНИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

Предназначение, основни понятия, производствена функция. Потенциален брутен вътрешен продукт и равновесие при пълна заетост. Формула на Р. Солоу за икономическия растеж. Теория за растежа – спестявания и растеж; натрупване на капитала; равновесие между спестявания и инвестиции при постоянно равнище на капиталовъоръженост. Растеж и развитие. Стратегии на развитие.

12. КРАТКОСРОЧНИ КОЛЕБАНИЯ. МОДЕЛ НА СЪВКУПНОТО ТЪРСЕНЕ

Предпоставки на модела – неравновесен пазар на труда; несъответствие между инвестиции и спестявания; нееластични цени и работни заплати. Основни понятия – MPC и MPS; криви на потреблението и спестяването; равновесно равнище на дохода. Функция на потреблението в смесена икономика. Функция на чистия износ. Уравнение за идентичност на дохода в смесена и отворена икономика. Условие за равновесие в смесена и отворена икономика.

13. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА И БЮДЖЕТ

Теоретични основания. Мултипликатор. Инфлационен и дефлационен разрыв. Цели и инструменти. Използване на инструментите. Дискреционна /предписваща/ фискална политика. Вградени стабилизатори. Политика на дефицитно бюджетно финансиране. Последици. Фискална политика, стимулираща предлагането. Бюджетен излишък и фискална политика. Бюджетен излишък при пълна заетост. Цикличен излишък. Използване на бюджетния излишък за оценка на фискалната политика. Колебания в бюджетния излишък. Ефекти на дефицита. Дефицит и държавен дълг. Държавен дълг – подходи към управлението му и последици от задлъжнялостта.

14. ПАРИ И ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

Същност и основни функции на парите. Търсене и предлагане на пари. Обхват на паричните агрегати. Депозитна и парична експанзия. Парична политика. Цели и инструменти на паричната политика. Функция и структура на баланса на централната банка. Механизъм на провеждане на паричната политика. Особенности при провеждането на парична политика в условията на паричен съвет. Функциониране на паричния съвет в България. Ролята на парите в икономиката (монетаризъм и рационални очаквания).

15. ТЕОРИЯ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ

Възгледи за международната търговия на представителите на меркантилизма. Класически и неокласически теории за международно разделение на труда и международната търговия. А. Смит и Д. Рикардо за абсолютните и сравнителни предимства в търговията. Модел на Хекшир-Олин. Парадокс на Леонтиев. Алтернативни теории за международната търговия.

16. ВЪНШНОТЪРГОВСКА ПОЛИТИКА

Същност на външнотърговската политика. Инструменти на външнотърговската политика – тарифни и нетарифни ограничения на световната търговия. Финансови инструменти на външнотърговската политика – вътрешни и външни субсидии. Дъмпинг в международната търговия. Изводи от използването на инструментите на външнотърговската политика. Показатели за оценка на ефективността на външнотърговската политика. Външна търговия, съвкупно търсене и икономически растеж. Протекционизъм и либерализация. Митнически и немитнически ограничения в международната търговия и техните статични ефекти.

17. ИНСТИТУЦИОНАЛНА И НЕОИНСТИТУЦИОНАЛНА ИКОНОМИКА

Т. Веблен и О. Уилмясън. Кейнсианска регулативна икономика- Дж. М. Кейнс, основни теоретични изводи.

18. МОНЕТАРЕН ИКОНОМИЧЕСКИ МОДЕЛ

Милтън Фридман, принципи и инструменти. Икономически либерализъм и неолиберализъм - Л. Мизес и Фр. Хайек.

19.СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА И БЕДНОСТ

Бедност. Социална политика в разпределителните и преразпределителните отношения. Същност и видове бедност. Измерване на бедността.

20.НЕРАВЕНСТВО И ДОХОДИ

Същност и измерители на неравенството в доходите и благосъстоянието. Разпределение и преразпределение на доходите. Общи стратегии за преразпределение на доходите. Държавна регулация и функции на държавата по преразпределението.

21.БЛАГА

Видове блага. Частни, смесени и публични блага. Типология на благата. Икономическа природа на публичното благо. Специфика, видове, характеристика на публичните блага. Подход на Пигу относно ефективното разпределение на ресурсите.

22.ПОВЕДЕНЧЕСКА ИКОНОМИКА

Методи в поведенческата икономика. Евристика. Предпочитания. Роля на емоциите.

23.ГЕОИКОНОМИКА

Разпределение и икономическа оценка на водните ресурси. Развитие, териториална и отраслова структура на химическата индустрия.

Литература по микроикономика:

1. Йотова, Л., Микроикономика, Издателски комплекс-УНСС, София, 2013
Колектив, Микроикономика,С., Изд. „Стопанство“, 2011г.
2. Ракарова, С. Микроикономикс. Второ равнище (първа и втора част), Изд. „Тракия-М“, София, 1999
3. Никълсън, У., Междинна микроикономика и нейните приложения, Изд. „Христо Ботев“, София, 1999
4. Varian, H. Intermediate Microeconomics. A Modern Approach, 9th ed., W. W. Norton & Company, 2014

Литература по макроикономика:

1. Замфинова, А., МАКРОИКОНОМИКА, Изд. „ИМН-Пловдив“, Пловдив, 2002
2. Йотова, Л., В. Алякова, ОСНОВИ НА МАКРОИКОНОМИКАТА, Унив. изд. „Стопанство“, София, 2006

3. Ракарова, С., Стефанов, С. Принципи на макроикономиката, София, НБУ, 2012
4. Фишър, Ст., Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи, ИКОНОМИКА /ОСНОВИ НА МИКРО- И МАКРОИКОНОМИКАТА/, Изд. „Отворено общество“, София, 1997
5. Mankiw, G., MACROECONOMICS, Harvard University, Worth Publishers, Seventh Edition, 2010

Литература по международна икономика:

1. Сотирова, Е., В. Иванова, СВЕТОВНА ИКОНОМИКА, Изд. „Тракия-М“, София, 2015
2. Стефанов, Ст., МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, изд. „Болдинг Инс“, София, 2009

Литература по икономически теории:

1. Михайлова, М. Коцев, И. (2004). Икономическото послание през вековете, 1 и 2 част, Университетска фондация – Пловдив.
2. Чипев, П. Д., (2020) Концепцията за транзакционните разходи в теорията на О. Е. Уилямсън. Научни трудове на УНСС, том №4. София: Издателски комплекс-УНСС, с. 27-40
ISSN (print): 0861-9344 ISSN (online): 2534-8957

Литература по социална политика:

1. Христосков, Й, Маджурова, Б. Социална политика. УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2020
2. Димова, Д. И. Кусев, Социална политика и социални дейности, Тракия 2003
3. Димова Д., Б. Георгиева, Н. Янева, Социална политика, Тракия, 2000
4. Брайкова, Т. Теория на социалната политика, 2000.
5. Spicker P. Social Policy. Themes and approaches, Revised second edition, The Policy Press - University of Briston, 2008

Литература по Икономика на публичния сектор:

1. Браун, Ч.В. и П.М. Джаксън, Икономика на публичния сектор, С., ИК „Пъблиш СайСет-Агри“ ООД, 1998
2. Брусарски, Р.Й., Теория на публичните финанси, УИ „Стопанство“, С., 2007
3. Зафирова, Ц. Управление на публичния сектор. Изд. „Наука и икономика“, В. 2018
4. Йотова, Л. Икономика и публичен сектор, УИ „Стопанство“, С. 2010
5. Статов, Ст. И кол. Икономика и публичен сектор, УИ „Стопанство“, С. 2007

Литература по Поведенческа икономика:

1. Канев, Д. Архитектура на избора, Стено, Варна, 2016, ISBN 978-954-449-887
2. Атанасов, А. Поведенски икономикс, УНСС, София, 2013,. ISBN 978-954-644-475-2
3. Добрева, Ю. Поведенческа икономика. Издателство на ВУЗФ „Св. Григорий Богослов“, 2018

Литература по Институционална икономика:

1. Седларски, Т., Нова институционална икономика, София : Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2013.
2. Норт, Д. Институции, институционална промяна и икономически резултати. С., Изд. „ЛиК“, София, 2000.
3. Попов, Т., Седларски, Т., Институционална икономика: възможности и неизползван потенциал, София : Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, кн.1, с. 10-12, 2002

**РЪКОВОДИТЕЛ КАТЕДРА „ИКОНОМИЧЕСКИ НАУКИ“
ДОЦ. Д-Р СТЕФАН РАЙЧЕВ**